

**CONTRIBUȚIA INOVAȚIILOR LA CREȘTEREA ECONOMICĂ ȘI LA ÎMBUNĂTĂȚIREA
COMPETITIVITĂȚII NAȚIONALE**

**Tatiana BARAN,¹ lect. univ., drd.
Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova**

Actualmente, activitatea de inovare a devenit un imperativ extrem de important al politicilor tuturor țărilor înrolate în edificarea societății bazate pe cunoaștere. Fiind catalizatorul creșterii economice, cercetarea și inovarea, se identifică ca generator de soluții pentru depășirea provocărilor de orice gen. În esență, inovarea este încercarea de a crea produse și procese noi sau îmbunătățite.

Scopul acestui studiu este de a arăta dovezi empirice privind legătura dintre inovare și transformarea și dezvoltarea economică. În acest sens, considerăm inovarea ca fiind cea mai importantă componentă a motorului creșterii economice pe termen lung. Studiul nostru ia în considerare o serie de proxy-uri pentru a măsura inovarea, cum ar fi cheltuielile cu C&D, brevetele de invenție sau numărul cercetătorilor, precum și a titlurilor de protecție. Rezultatele cercetării noastre vin să confirme literatura de specialitate existentă potrivit căreia inovarea are o contribuție semnificativă la îmbunătățirea competitivității naționale și creșterea economică iar decalajul dintre economiile țărilor dezvoltate poate fi redus prin investiții în inovare.

Cuvinte-cheie: Transformare economică, dezvoltare economică, inovare, competitivitate.

At present, innovation activity has become an imperative of extreme importance for the policy of all countries involved in edification of the knowledge-based society. Being considered as catalyst for economic growth, research and innovation, it is also recognized to be a generator of solutions to overcome any kind of challenges. In essence, innovation is the attempt to create new or improved products and processes.

The aim of this study is to provide empirical evidence regarding the connection between innovation and economic transformation and development. In this regard, we consider innovation to be the most important component of the engine of long-term growth. Our study considers a range of proxies in order to measure innovation, such as R&D spending, patents or number of researchers, as well as titles of protection.

The results of our research come to confirm the existing literature according to which innovation has a significant contribution to the improvement of the national competitiveness and economic growth and the gap between the economies of developed countries may be decreased by investing in innovation.

Keywords: Economic transformation, economic development, innovation, competitiveness.

JEL Classification: O31, O32

Introducere

Dezvoltarea economică sustenabilă a economiei naționale poate fi asigurată prin transformarea economică bazată pe inovare. Astăzi în Europa, inovarea reprezintă una dintre prioritățile-cheie ale proiectului de reformare a politicii regionale pe termen lung, deoarece inovarea joacă un rol esențial în oferirea aceluși impuls atât de necesar creșterii și, în consecință, creării de locuri de muncă mai numeroase și mai bune. La fel, inovațiile sunt, ca niciodată, „acceleratorul creșterii”, în special, fără inovații, companiile n-ar putea diversifica oferta lor pe piață: printr-un conținut (calitate și sortiment) mai bogat, funcționalitatea produselor sau a serviciilor, valoarea adăugată a acestora și nici n-ar fi capabilă să îmbunătățească procesul de

¹ © Tatiana BARAN, taty.ady@mail.ru

producere/prestare a acestora.

Dezvoltarea economică sustenabilă, creșterea durabilă depind tot mai mult de capacitatea de inovare și de transformare a economiilor fiecărei țări, în sensul adaptării la un mediu aflat în permanentă schimbare și din ce în ce mai competitiv.

În condițiile dezvoltării economiei bazate pe cunoaștere, cercetarea-dezvoltarea-inovarea devin elementele-cheie ale creșterii economice și ale competitivității, iar țările care investesc în cercetare, dezvoltă competitivitatea atât pe piața internă, cât și pe cea externă. Pornind de la această axiomă, mai multe țări din lume au declarat activitatea inovațională drept o prioritate de stat.

Prin urmare, inovația este considerată motorul principal al dezvoltării economiei, iar procesul de inovare este factorul cheie pentru creșterea economică. Actualmente, importanța inovării atât la nivel micro-, cât și la nivel macro- este consolidată de criza economică și concurența internațională. Asigurarea unei creșteri durabile poate fi realizată doar prin procese de inovare continuă.

În baza opiniilor cercetătorului Roșca-Sadurschi L., se poate de stabilit o legătură de interdependență reciprocă între inovare, ce creează un mijloc, al cărei întrebuințare aduce valoare economică și competitivitate, deoarece ele se condiționează reciproc și constituie instrumente specifice ale creșterii economice [2, p.16].

Competitivitatea ca concept este unul complex, ce are mai multe abordări și numeroase definiții, acestea variind mai ales în funcție de nivelul la care se raportează, fie la nivel microeconomic, sectorial sau național. Dacă la nivel microeconomic competitivitatea reflectă abilitatea de a vinde produse, atunci ea la nivelul macroeconomic ea reprezintă o expresie a productivității, iar la nivel național creează precondiții pentru bunăstare.

Conceptul de competitivitate constituie terenul de înfruntare a unor opinii frecvent divergente, motiv pentru care, până în prezent, nu există o definiție larg acceptată a competitivității și nu a fost încă dezvoltat un model cuprinzător pentru formalizarea conținutului acesteia. Stadiul actual al cercetărilor în domeniu lasă, deci, câmp deschis disputelor conceptuale privind competitivitatea.

Conform definiției date de Comisia pe problemele competitivității de pe lângă președintele SUA, competitivitatea unei țări reprezintă nivelul la care țara, în condițiile economiei de piață, produce mărfuri și servicii ce sunt capabile să satisfacă cerințele pieții mondiale, mărind astfel veniturile reale ale cetățenilor săi.

Direcția Generală Afaceri Economice și Financiare, ca departament al Comisiei Uniunii Europene, definește competitivitatea unei țări drept capacitatea acesteia de a realiza coordonarea creșterii economice cu echilibrul extern, determinând performanțele externe ale statelor industrializate datorită comerțului cu mărfuri și servicii [5].

Omul de știință Dan Voiculescu definește competitivitatea macroeconomică drept capacitatea unei națiuni, măsurată prin comparație cu alte națiuni, de a forma un mediu economic, social și politic stabil, care să susțină crearea accelerată și durabilă de valoare adăugată [3, p. 82].

Sistematizând multitudinea de definiții cu privire la competitivitate, profesorul, Kirsty H. propune divizarea abordărilor existente în două categorii [1, p. 5]:

- ✓ Competitivitatea prin prisma eficienței relative, ce presupune analiza nivelului de performanță la un moment dat, sau pe termen lung.
- ✓ Competitivitatea prin prisma comerțului internațional, adică poate fi tratată ca o interdependență dintre relațiile economice interne și externe.

Deci, putem conchide că cea mai amplă este teoria competitivității la nivel internațional, propusă de M. Porter, conform căruia competitivitatea reflectă productivitatea utilizării resurselor. Din perspectiva teoriei avantajului competitiv, în condițiile în care se amplifică competiția globală, rolul națiunilor a devenit prioritar. Așadar, o țară deține avantaj competitiv atunci când în această țară există numeroase firme care, de asemenea, dețin acest avantaj. În lucrarea sa „Avantajul concurențial al Națiunilor” savantul stabilește principalii factori ai avantajului competitiv național într-o anumită

activitate economică [1, p. 6]. După părerea profesorului Porter, un rol primordial în crearea premiselor favorabile pentru dezvoltarea competitivității îl are climatul internațional și acțiunile statului. Pârghiile puse la dispoziția acestuia pentru dezvoltarea și menținerea competitivității principalelor sale ramuri economice pe plan internațional fiind foarte diverse, și anume: politice, economice (investiții publice, subvenții, politica fiscală), juridice (reglementarea cadrului concurențial și nu numai), de infrastructură, de pregătire a cadrelor calificate, etc.

În acest sens, se merită a evidenția și alți factori subiectivi care sunt capabili să influențeze nivelul de competitivitate a unui produs, firme, ramuri sau țări. Aceștia urmează a fi abordați în rezultatele cercetării.

Gradul de abordare a temei în literatura științifică

Aspecte ce țin de activitatea de inovare cât și de dezvoltare a acesteia, precum și cele ce țin de competitivitate, sunt abordate în lucrările autorilor: A. Popa, Gh. Belostecinic, A. Stratan, L. Șavga, E. Aculai, Gh. Duca, V. Ganea, L. Roșca-Sadurschi, D. Voiculescu, L. Antohi, I. Movilă, etc.

Un suport informațional incontestabil este pus la dispoziție de Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), responsabilă de promovarea și realizarea activităților în domeniul protecției juridice a proprietății intelectuale privind drepturile de proprietate industrială, dreptul de autor și drepturile conexe.

Au prezentat un mare interes și Rapoartele Competitivității Globale pentru anii 2018, 2019, 2020, care înglobează o mare varietate de indicatori considerați relevanți pentru competitivitate.

Scopul cercetării

Scopul acestui studiu este de a arăta o dată în plus care este rolul inovațiilor la creșterea economică și la îmbunătățirea competitivității naționale.

Metodologia cercetării

În procesul realizării cercetării au fost aplicate metode generale științifice, precum: metode teoretice, metode de analiză, comparație, metoda graficelor, inducție, deducție, compararea, principiul logicii, etc.

Rezultatele cercetării

Analizând definițiile care se conțin în literatura de specialitate, putem observa că majoritatea își concentrează atenția asupra unui sau câtorva factori, fie e vorba de tehnologie și resurse, fie de nivelul costurilor etc. Deci, fixarea accentelor atât de înguste pentru analiza unei categorii economice atât de complexe, precum competitivitatea la nivel de țară, este nefondată. Cert este faptul că competitivitatea întreprinderii nu este determinată de un singur parametru, fiind rezultatul interacțiunii mai multor factori care sunt unici pentru fiecare situație în parte. În unele cazuri, un anumit factor poate fi critic, însă această situație nu este universal valabilă, deoarece presupune impactul sinergetic și a altor factori și parametri sau actori-cheie.

Tabloul competitivității globale, realizat anual de Forumul Economic Mondial [9] (World Economic Forum – WEF) începând din anul 1979, reprezintă cea mai vizibilă ierarhie multicriterială a competitivității statelor lumii. În abordarea WEF, competitivitatea unei țări este produsul complex al unui set de „instituii, politici și factori” și este măsurată prin indicele compozit al competitivității globale (Global Competitiveness Index - GCI), care înglobează o mare varietate de indicatori considerați relevanți pentru competitivitate, grupați în 12 piloni (figura 1).

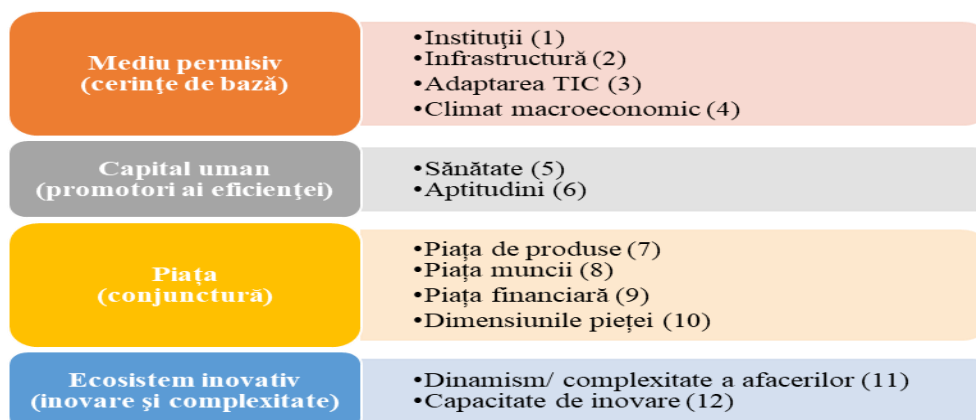

Figura 1: Pilonii indicelui competitivității globale (GCI)

Sursa: Adaptat după:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Deși toți pilonii enumerați mai sus contează într-o anumită măsură pentru toate economiile, indiferent de stadiul de dezvoltare, este clar că aceștia afectează diferitele economii în moduri diferite. Indicele GCI reprezintă la ora actuală unul dintre cele mai utilizate instrumente pentru fundamentarea și monitorizarea politicilor publice, deoarece permite atât comparabilitatea în timp, cât și între țări. Astfel, el poate fi utilizat pentru monitorizarea și evaluarea politicilor la nivel național, precum și pentru fundamentarea de noi măsuri de politică pe baza exemplurilor de bună practică din alte țări.

La momentul actual, Republica Moldova continuă să prezinte serioase decalaje de competitivitate la nivelul tuturor elementelor care determină capacitatea competitivă, decalajul cel mai mare se manifestă, în primul rând, în ceea ce ține de inovare și cercetare-dezvoltare, domeniul societății informaționale.

Este evident faptul că, pentru a fi competitivă, o economie trebuie să se bazeze pe o populație educată și calificată, infrastructură informațională dezvoltată, un sistem inovativ eficient și un sistem economic și instituțional care să susțină această abordare. Iată de ce, în situația în care, pentru Republica Moldova, creșterea competitivității economice reprezintă o prioritate, obiectivul de dezvoltare a unei economii inovative trebuie să fie, de asemenea, unul prioritar.

Odată cu obținerea independenței, Republica Moldova și-a orientat politicile sale economice spre asigurarea dezvoltării sustenabile și durabile, prin adoptarea unui cadru de politici și instituțional în această sferă, focusate pe sporirea potențialului inovațional al țării. Urmare a eforturilor întreprinse, în special în ultimul deceniu, activitatea inovațională a înscris o anumită dinamizare. Potrivit Raportului AGEPI [4], în 2020 au fost depuse 254 de cereri de brevetare a invențiilor (cu 0,4% mai mult comparativ cu anul 2019 și cu 8,1% decât în 2018), figura 2.

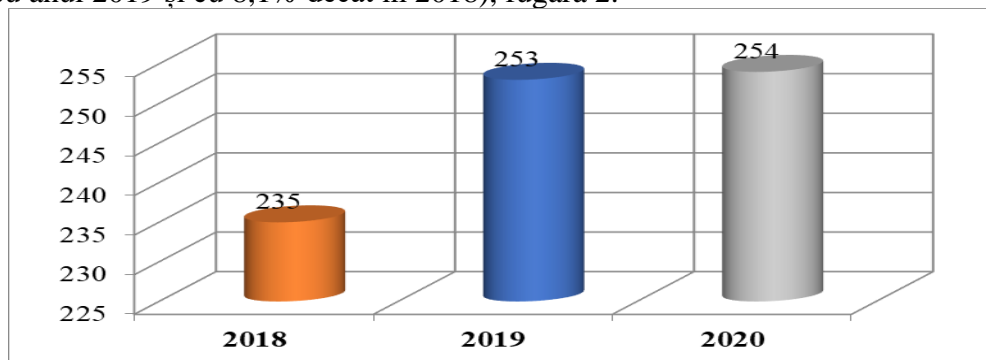

Figura 2: Dinamica depunerii cererilor de brevetare

Sursa: http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport_anual_2020.pdf

http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport_anual_2019.pdf

http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/ra_2018.pdf

La fel, în anul 2020 au fost eliberate 133 de titluri de protecție (cu 2,2% mai puțin decât în 2019 și cu 28,1% față de 2018). Ponderea majoră revine cererilor din domeniul necesităților curente ale vieții (42,8%), fiind urmat de domeniul chimie și metalurgie (36,6%), cele mai puține cereri au fost înregistrate în sferile mecanică, iluminat, încălzire – 7 (din 254) sau 2,7%, electricitate – 2 (0,8%), figura 3. În anul 2020 solicitanții naționali au depus doar 85 cereri de brevete și 152 pentru brevete de invenție de scurtă durată.

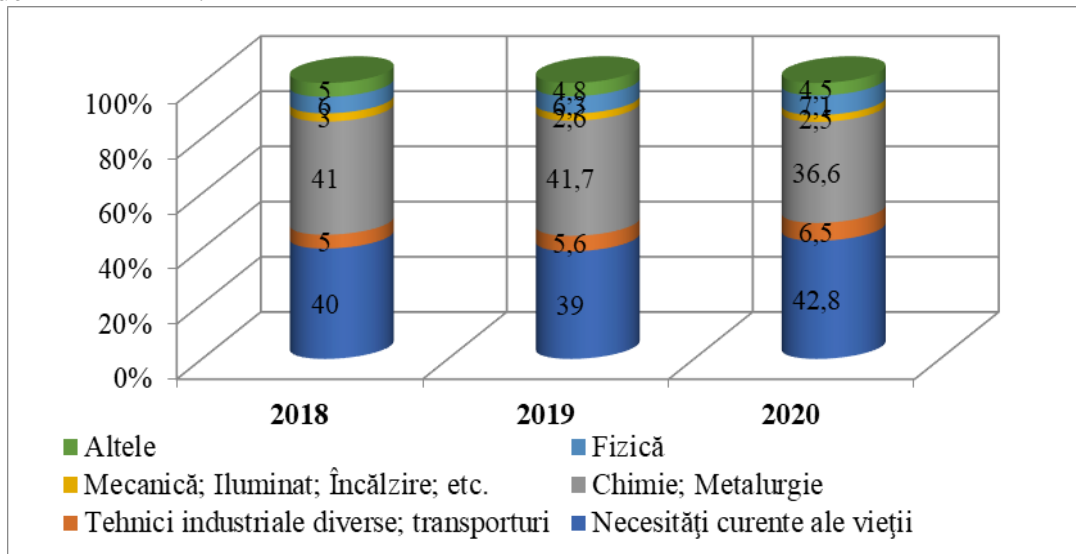

Figura 3: Dinamica titlurilor de protecție

Sursa: http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport_anual_2020.pdf

http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport_anual_2019.pdf

http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/ra_2018.pdf

Conform datelor Băncii Mondiale [6], Republica Moldova în anul 2019 a înregistrat 85 de aplicații pentru patente per un milion populație, rezidenți cu 7,6% mai puțin față de anul 2018 (în 2015 – 64 de aplicații pentru patente per un milion populație), în timp ce în alte țări acest indice a fost multiplu mai mare (România – 881, Polonia – 3887), media pe țările UE fiind de 88889 de cereri. De menționat că în unele țări acest indicator este multiplu mai mare (Japonia – 245,3 mii, China – 124,3 mii per un milion populație).

Analizând poziționarea în clasamentele internaționale, se constată că conform datelor Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale, după Indicele Global al Inovației [7], țara noastră s-a plasat în anul 2020 pe locul 59 din 131 de țări monitorizate (în 2012 – a deținut locul 50 dintre 140 de țări din clasament, în acest an fiind înregistrat indicele eficienței inovaționale peste o unitate). Republica Moldova a ocupat în anul de referință poziția a șasea în categoria țărilor cu venitul național brut mai jos de nivelul mediu raportat la numărul de locuitori.

Totodată, conform altor studii, Raportului Competitivității Globale [8], Republica Moldova, potrivit Indicelui Competitivității Globale, a ocupat poziția 86 din 141 de țări în clasamentul mondial pentru 2019 (în avansare cu 10 poziții față de anul 2016). În ultimii ani, țara noastră a fost atribuită la categoria țărilor cu economie bazată pe exploatarea factorilor de producție, situându-se la stadiul întâi în parcursul spre o economie bazată pe inovare. În 2019, conform datelor Băncii Mondiale [5], Republica Moldova a înregistrat PIB per capita 4498,5 USD, avansând spre stadiul doi, spre o economie bazată pe eficiență.

Țara noastră s-a plasat pe locul 59 din 131 de țări în clasamentul Indicelui global al inovației 2020 (The Global Innovation Index, GII), acumulând în total 32,98 de puncte din 100 posibile. Potrivit clasamentului, în anul 2020, la sub-indicele intrări de inovații Moldova s-a clasat pe locul 75, iar la

sub-indicele ieșiri de inovații a ocupat locul 48. La capitolul infrastructură suntem poziționați pe locul 88, capitalul uman și cercetare – locul 75, ieșiri creative – locul 51, sofisticarea pieței – locul 42, sofisticarea afacerilor – locul 88, instituții – locul 81, iar la indicatorul cunoștințe și rezultate tehnologice – locul 51. Republica Moldova s-a poziționat pe locul 6 la nivel global în rândul țărilor cu venituri medii inferioare.

Incontestabil, inovarea joacă un rol esențial în oferirea aceluși impuls atât de necesar creșterii și, în consecință, creării de locuri de muncă mai numeroase și mai bune, astfel constituind una dintre prioritățile-cheie ale proiectului de reformare a politicii regionale pentru perioadele următoare.

Totuși, nu toate investițiile în cercetare și inovare sunt la fel de eficiente în ceea ce privește efectele creșterii pentru găsirea unei ieșiri din recesiune și depășirea crizei economice. Nu toate statele membre și regiunile pot excela în toate domeniile științei și inovării, însă fiecare țară și regiune are potențialul de a excela într-un anumit domeniu. Nu toate țările și regiunile dispun de masa critică necesară de întreprinderi și instituții de cercetare, precum și de suficient capital social pentru asigurarea unei cooperări eficiente în rândul acestor actori în materie de inovare în vederea reușitei în cadrul concurenței existente la nivel global pentru dobândirea de cote de piață sau pentru conturarea de noi piețe. Iar în perioade de resurse publice limitate nu pot beneficia de finanțare toate proiectele individuale promițătoare în materie de cercetare și inovare.

Concluzii

Ca concluzie asupra cercetărilor realizate putem spune că, într-un asemenea context devine imperativă schimbarea paradigmei de dezvoltare economică, reconsiderarea sistemului de cercetare-dezvoltare-inovare și de dezvoltare regională, identificarea oportunităților de transformare economică bazată pe inovare.

Referințe bibliografice:

1. Porter M. The Five Competitive Forces That Shape Strategy. In: Harvard Business Review. 2008, Vol. 86 (1), p.79-93. ISSN 0017-8012.
2. Roșca-Sadurschi L., Problematika realizării inovațiilor în industria alimentară (în baza exemplului Regiunii de Dezvoltare Sud). In: Conferința Științifică de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice, 12-13 mai 2011. Cahul: USCH, 2011, vol. 2, pp. 65-77
3. Voiculescu D. Competitivitatea întreprinderilor și a națiunilor. București: Ed. Intact, 2007. 527 p. ISBN 978-973-88598-0-7.
4. Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală.
http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport_anual_2020.pdf
http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/Raport_anual_2019.pdf
http://agepi.gov.md/sites/default/files/bopi/ra_2018.pdf
5. Commission Européenne. Niveau et dispersion des prix dans l'Union Européenne. In: Direction generale des affaires économiques et financières. Supplement A. 2001, nr.7. 36 p.
6. The World Bank. Patent applications, residents.
<https://data.worldbank.org/indicator/IP.PAT.RESD>
7. The Global Innovation Index 2020: Energizing the World with Innovation. Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization. Ithaca, Fontainebleau, and Geneva: 2020. 430 p. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
8. The Global Competitiveness Report 2018. World Economic Forum. Geneva: 2018. 671 p. http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf
9. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2020, http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf